

DOI: 10.31376/2411-5177-2019-7-109-117

УДК [355.233.2 : 001.82] : 359 (477) "1992-1994"

Підпригора І. І.

**МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ
ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОПАГАНДИСТСЬКОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
У ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛАХ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ
(1992 – 2014 РР.)**

У статті здійснено спробу визначити найважливіші підходи і методи до студіювання інформаційно-пропагандистського забезпечення у Військово-Морських Силах Збройних Сил України. Зазначено, що проблем суто методологічного характеру дослідження вказаного виду забезпечення торкалася у своїх працях доволі незначна кількість науковців. Окреслено найбільш доцільні загальнонаукові підходи і методи: історичний, логічний, структурно-функціональний, системний та термінологічний. Акцентовано увагу на необхідності поряд з загальнонауковими широко застосовувати підходи інших наук, зокрема цивілізаційний, конфліктологічний, інформаційний, антропоцентричний, аксеологічний та діяльнісний підходи, положення загальної та військової психології, соціології. Також вказано на необхідність активного використання таких методів як аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, опис, порівняння та узагальнення, які доцільно застосовувати як самотійно, так і в сукупності з власне історичними.

Ключові слова: Військово-Морські Сили Збройних Сил України, інформаційно-пропагандистське забезпечення, методи дослідження, методологія, підходи, принципи.

Попри наявність доволі значної кількості історичних досліджень, що торкаються питань морально-психологічного забезпечення військ (сил) та його окремих складових (в тому числі інформаційно-пропагандистського забезпечення), спостерігається брак наукових публікацій щодо визначення підходів і методів дослідження історичних аспектів становлення і розвитку вказаного виду забезпечення [1-17]. Хронологічне обмеження цих досліджень періодом до 2013 року та бурхливий розвиток поглядів вітчизняних вчених на витoki сучасного російсько-українського конфлікту змушують дослідника шукати нові підходи для осмислення інформаційної складової в системі забезпечення військ. Тому актуальним є завдання формування методологічної основи військово-історичного дослідження становлення і розвитку інформаційно-пропагандистського забезпечення у Військово-Морських Силах Збройних Сил України в 1992-2014 роках з урахуванням особливостей обраного історичного періоду, поглядів сучасних науковців та нових реалій ведення збройної боротьби.

Попри розгляд вітчизняними вченими методів історичного дослідження (переважно в дисертаційних роботах), проблем суто методологічного характеру дослідження інформаційно-пропагандистського забезпечення торкалася у своїх працях доволі незначна кількість науковців [18-23].

Метою статті є визначення найбільш доцільних підходів і методів для історичного дослідження інформаційно-пропагандистського забезпечення у Військово-Морських Силах Збройних Сил України в 1992-2014 роках.

Зазвичай молоді вчені методологічною основою історичних досліджень обирають вже усталені практикою підходи і принципи пізнання, запозичені з досвіду переважно вітчизняних істориків, використання і дотримання яких дає їм змогу всебічно дослідити і об'єктивно висвітлити зародження та розвиток предмету дослідження [24-36].

Слід також погодитися з поглядами українських вчених про те, що інформаційно-пропагандистське забезпечення ґрунтується на положеннях низки наукових теорій (збройної боротьби, війни, воєнної безпеки, забезпечення військ (сил), інформації, комунікації, пропаганди, особистості, духовного потенціалу, інформаційної та психологічної безпеки людини, систем, організації, управління) [22, 23]. Тому визначаючись в підходах до студіювання інформаційно-пропагандистського забезпечення, необхідно враховувати як конкретно-

історичний характер дослідження, так і міждисциплінарність проблеми, що зумовлює використання цілого ряду підходів і методів інших наук при переважанні власне історичних.

Серед фундаментальних методів дослідження найбільш оптимальним вважається застосування діалектичного підходу, який дає змогу дослідити предмет в процесі його постійного поступального розвитку, обґрунтувати причинно-наслідкові зв'язки, дотриматися об'єктивності в процесі дослідження.

Вказаний підхід дозволяє вивчити зародження, становлення і розвиток інформаційно-пропагандистського забезпечення під впливом усіх виявлених чинників та умов, дослідити його внутрішню сутність та визначити тенденції розвитку. В основу діалектичного методу покладено зв'язок теорії і практики, коли досвід і факти є джерелом, основою пізнання предмету, а практика – критерієм істинності теорії.

Принцип об'єктивності передбачає виключення суб'єктивізму, однобічності та упередженості. Він вимагає максимальної виваженості в оцінках кожної події чи явища, співставлення різних точок зору на нього. Намагання максимально об'єктивно висвітлити процес становлення і розвитку інформаційно-пропагандистського забезпечення зумовлює відбір джерел, їх ретельний аналіз та інтерпретацію. Органічно пов'язаний з попереднім принцип всебічності передбачає врахування впливу на досліджуваний предмет усієї сукупності зовнішніх та внутрішніх чинників, виявлення і дослідження всіх джерел, що містять відомості про нього, персоніфікацію внеску кожного науковця чи діяча в теорію і практику інформаційно-пропагандистського забезпечення. Дотримання принципу наступності сприятиме встановленню зв'язків між періодами розвитку інформаційно-пропагандистського забезпечення, встановленню співвідношення старих і нових знань, виявленню тенденцій розвитку і виробленню висновків, дозволить уникати таких хиб, як непослідовність і відірваність від історичних реалій. Дотримання принципу детермінізму дозволить виявити причинно-наслідкові зв'язки між процесами і явищами, які відбувалися і мали місце в державі і Збройних Силах України в досліджуваній період, та історичним процесом становлення та розвитку предмету дослідження.

Досліджуючи інформаційно-пропагандистське забезпечення, серед загальнонаукових підходів і методів науковцю слід зосередити увагу на історичному, структурно-функціональному, системному термінологічному підходах.

Історичний підхід дає змогу дослідити виникнення, формування і розвиток предмету дослідження, пов'язаних з ним процесів і подій у чіткій хронологічній послідовності, вивчити історичний досвід, провести аналіз та оцінювання історичних подій, фактів, попередніх теорій. Дотримання принципу історизму вимагає послідовного дослідження подій, процесів і явищ; врахування умов, в яких організовувалось інформаційно-пропагандистське забезпечення; аналіз предмету дослідження у взаємозв'язку з іншими процесами і явищами (політичними, економічними, військовими, інформаційними, соціальними, релігійними), які відбувалися в державі та Військово-Морських Силах. Це дає змогу з'ясувати, коли і за яких обставин виникло інформаційно-пропагандистське забезпечення вітчизняного флоту, які основні етапи в своєму розвитку пройшло і чим стало тепер. Використання історичного методу дозволяє висвітлити реальну історію предмету дослідження, зіставляти окремі події з загальним процесом організації інформаційно-пропагандистського забезпечення. Застосування цього методу вимагає розглядати розвиток інформаційно-пропагандистського забезпечення у Збройних Силах України як поступовий перехід від радянської моделі до моделі західних держав, а інформаційно-пропагандистського забезпечення у Військово-Морських Силах – як систему, що проходить у своєму розвитку періоди виникнення, становлення, функціонування, трансформації. Важливим доповненням історичного методу є логічний, як дозволяє відобразити історичний процес в теоретичній формі, визначити його характерні риси і особливості, окреслити тенденції розвитку. Послідовне розкриття змін в організації інформаційно-пропагандистського забезпечення дозволяє здійснити застосування історико-генетичного методу.

Порівняльно-історичний метод, логічною основою якого є аналогія (умовивід у ході якого на основі подібності певних ознак досліджуваних об'єктів в певні історичні періоди

робиться висновок про подібність більшості чи усієї сукупності ознак в інші періоди і в майбутньому), дає змогу виявити особливості в організації інформаційно-пропагандистського забезпечення в різний час і в різних умовах; порівняти різні моделі інформаційної роботи та варіанти організації структур, що відповідали за її організацію в досліджуваній період, проаналізувати переваги та недоліки кожної з них; порівняти форми і методи інформаційно-пропагандистського забезпечення на різних етапах становлення Військово-Морських Сил та спробувати визначити їх ефективність.

Одним з важливих засобів дослідження є типологія, яка дозволяє виділити властиві предмету дослідження характеристики, ознаки, сторони. Історико-типологічний метод, спрямований на поділ досліджуваного явища на впорядковані та систематизовані за певними ознаками групи, дозволяє впорядкувати та узагальнити історичні факти, виділити якісні ознаки в організації інформаційно-пропагандистського забезпечення у Збройних Силах України і арміях іноземних держав; обґрунтувати приналежність вітчизняної системи інформаційно-пропагандистського забезпечення до певної моделі інформаційної роботи та виявити тенденції її поступової трансформації.

Упорядкування хронології розвитку предмету дослідження, розмежування тривалості його існування на певні часові періоди, межами яких слугують історичні моменти зміни його якісного стану, дозволяє здійснити метод періодизації. В доповнення до нього використання ситуаційного підходу дає змогу надати цілісну характеристику зміни предмету дослідження через опис виокремлених станів (просторово-часової сукупності подій), які хронологічно змінювали один одного.

Оскільки інформаційно-пропагандистське забезпечення було складовою виховної роботи й морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України та являло собою сукупність сил і засобів, тобто мало системний характер, вивчення його розвитку стало можливим за умови застосування структурно-функціонального підходу та дотримання принципу системності. Історико-системний метод, основою якого є структурний та функціональний аналіз, дозволяє дослідити генезу інформаційно-пропагандистського забезпечення у Військово-Морських Силах як цілісного системного утворення, визначити його роль (функції) та виділити структурні елементи (складові). Структурний аналіз дає змогу розкривати структуру інформаційно-пропагандистського забезпечення і його місце в системі вищого рівня – виховної роботи, гуманітарного та соціального забезпечення, морально-психологічного забезпечення, а функціональний – на виявлення його функцій в досліджуваній період та взаємодію з іншими складовими морально-психологічного забезпечення.

Знаходження України на межі цивілізацій; намагання нашої держави в досліджуваній період рухатися шляхом євроатлантичної інтеграції; самоідентифікація Росії як окремої цивілізації, яка протиставляє себе західноєвропейській, та, розвиваючи концепцію «русского мира», не обмежується лише територією власної держави (що стало причиною анексії Криму у березні 2014 року); визначення сучасного російсько-українського збройного протистояння як війни між суспільствами різної ментальності, політичної та культурної орієнтації, історичної пам'яті і традиції, що має не міждержавний, а цивілізаційний, «смысловий характер», вказує на необхідність застосування цивілізаційного підходу у визначенні чинників впливу на предмет дослідження.

Застосування конфліктологічного підходу дає змогу досліджувати інформаційно-пропагандистське забезпечення крізь призму російсько-українського конфлікту, розглядати українсько-російські відносини в окреслений період як важливий чинник впливу на предмет дослідження та характеризувати їх як стан перманентного конфлікту, в основі якого лежить зіткнення російської та української ідентичностей і намагання зміни ідеологічного та соціально-психологічного статусу українців шляхом перетворення їх на частину «русского мира» [36, 37].

Використання інформаційного підходу дозволяє краще зрозуміти особливості розвитку інформаційного суспільства, загальні властивості та закономірності інформаційних процесів, і на основі цього визначити роль і місце інформаційно-пропагандистського забезпечення в системі

державної інформаційної політики та всебічного забезпечення військ, розкрити його особливості в мирний час і в умовах ведення бойових дій.

Врахування того, що головним об'єктом впливу інформаційно-пропагандистського забезпечення є людина, її свідомість і поведінка, а потреба в інформації являється однією з найважливіших в людській діяльності, інформація є засобом впливу на морально-психологічний стан особового складу та формування цінностей і смислів, вимагає застосування антропоцентричного, аксеологічного та діяльнісного підходів, положень загальної та військової психології, соціології.

Аналізу та уточненню понятійного апарату дослідження сприятиме дотримання термінологічного принципу. Вивченню історії термінів і позначуваних ними понять, уточненню їх змісту сприяє використання термінологічного аналізу. Під час дослідження слід активно використовувати такі методи як аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, опис, порівняння, узагальнення. Ці методи доцільно застосовувати як самостійно, так і в сукупності з власне історичними.

Зокрема хронологічні межі дослідження та нерівномірне висвітлення предмету дослідження в різних джерелах вказують на необхідність використання методу порівняльного аналізу наукових праць, який дає можливість шляхом співставлення поглядів науковців, державних та військових діячів, монографічних досліджень встановити реальний приріст наукових знань по даній проблематиці, виявити новизну та оригінальність у трактуванні тих чи інших проблем, підходи до їх дослідження.

Компаративний аналіз нормативно-правових актів з питань організації інформаційно-пропагандистського забезпечення дозволяє відслідкувати зміни поглядів керівництва держави та Збройних Сил України на предмет дослідження, виявити суперечності у трактуванні їх сутності та функціонального призначення, визначити основні етапи змін в структурі органів, відповідальних за організацію інформаційно-пропагандистського забезпечення.

Останнім часом набуває розповсюдження використання усних історичних джерел, для дослідження яких доцільно використовувати методи інтерв'ю та письмового опитування.

Застосування категоріального синтезу дозволяє на основі емпіричних даних (нааявної наукової інформації та практичного досвіду) та їх підведення під існуючі поняття виокремлювати специфічні чинники впливу на інформаційно-пропагандистське забезпечення під час анексії Криму Російською Федерацією [38].

Використання статистичного методу та контент-аналізу розкриває можливості визначення ефективності інформаційно-пропагандистського забезпечення в частинах і підрозділах вітчизняного флоту напередодні окупації Кримського півострова та після їх виведення з тимчасово окупованої території, спрямованості заходів інформаційно-пропагандистського забезпечення в досліджуваній період на основі кількісних показників (результатів оцінювання морально-психологічного стану військ, тематичних планів гуманітарної підготовки тощо).

Вибір найбільш доцільних підходів і методів дослідження сприятиме вирішенню наукового завдання щодо вивчення інформаційно-пропагандистського забезпечення Військово-Морських Сил Збройних Сил України в 1992 – 2014 роках, дасть можливість узагальнити та систематизувати досвід інформаційної роботи у військах в умовах перманентної інформаційної війни проти України; виявити та охарактеризувати вплив чинників суспільно-політичної обстановки на організацію інформаційно-пропагандистського забезпечення; дослідити завдання, які висувались перед інформаційно-пропагандистським забезпеченням в умовах прихованої інформаційної війни Росії проти України, ступінь їх досягнення, недоліки та прорахунки; дослідити форми і методи інформаційно-пропагандистського забезпечення на кораблях і у військових частинах флоту, їх ефективність в зазначених умовах; встановити особливості організації інформаційно-пропагандистського забезпечення та опрацювати практичні рекомендації щодо його удосконалення в умовах відновлення військово-морських спроможностей держави.

Звичайно, перелік окреслених автором підходів і методів історичного дослідження інформаційно-пропагандистського забезпечення не є вичерпним, і є лише спробою визначити найбільш доцільний інструментарій для студіювання. Беззаперечним є те, що дослідження змін в інформаційній сфері українського війська, що відбуваються сьогодні, вимагатимуть поряд з історичним широкого застосування підходів інших наук. Подальшого розкриття потребуватимуть методи визначення ефективності інформаційно-пропагандистського забезпечення та оцінювання інформаційного середовища в інтересах дій військ.

1. Абрамов В. І. Духовний потенціал Збройних Сил України: методологія системного вивчення і регулювання : дис. ...доктора філос. наук : 09.00.03 / В. І. Абрамов. – К., 2005. – 390 с.
2. Безбах В. Г. Досвід організації виховної роботи у військових формуваннях та його використання у Збройних Силах України: дис. ... канд. історич. наук: 20.02.22 / Національна академія оборони України. – К., 2003. – 240 с.
3. Варій М. Й. Морально- психологічний стан військ та його оцінка : Дис... д-ра психол. наук: 20.02.02 / Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1997. – 478 с.
4. Варій М. Й. Морально-психологічний стан військ, його оцінка та підтримка на високому рівні: монографія / М. Й. Варій. – Львів: ВВП ДУ “ЛП”, 1996. – 311 с.
5. Вилко В. М. Інформаційно-психологічне забезпечення збройних сил США в локальних війнах і збройних конфліктах 1950–2000 рр. (історичний аспект): дис. ... канд. історич. наук: 20.02.22 / Національна академія оборони України. – Київ, 2005. – 284 с.
6. Горлинський В. В. Система соціально-моральної регуляції у Збройних силах України: соціально-філософський аналіз: дис. ...доктора філос. наук : 09.00.03 / Інститут вищої освіти Академії педагогічних наук України. – Київ, 2002. – 179 с.
7. Кобзар А. О. Становлення та розвиток структур виховної роботи у Збройних Силах України (1991-2011 рр.): дис. ... канд. історич. наук: 20.02.22 / Нац. ун-т оборони України ім. Івана Черняхівського. – К., 2013.- 160 с.
8. Корольов С. С. Соціальний захист військовослужбовців Збройних Сил України (1991-2005 рр.): історичний аспект: дис. ... канд. історич. наук: 20.02.22 / Національна академія оборони України. – К., 2006. – 208 с.
9. Іщенко Т. В. Виховна робота з особовим складом в умовах розвитку Збройних Сил України (1991–2006): автореф. дис. ... канд. історич. наук: 20.02.22 / Нац. ун-т “Львів. політехніка”. – Львів, 2008. – 19 с.
10. Попович О. І. Національна система військового виховання та її розвиток в незалежній Україні: дис... канд. істор. наук: 20.02.22 / Національний університет оборони України. – К., 2006. – 201 с.
11. Пошедін О. І. Морально-психологічне забезпечення діяльності ЗС України. Воєнно-історичний аспект: дис... канд. істор. наук: 20.02.22 / Національний університет оборони України. – К., 2003. – 240 с.
12. Романовський Я. Я. Культурно-виховна робота в Збройних Силах України (1991–2005 рр.): історичний аспект: дис. ... канд. істор. наук: 20.02.22 / Національна академія оборони України. – К., 2006. – 240 с.
13. Сегеда С. П. Українська військова преса як чинник національного військового будівництва (XX - початок XXI століття): дис. ... д-ра іст. наук: 20.02.22 / Національний університет оборони України ім. Івана Черняхівського. – К., 2013. – 360 с.
14. Станіславчук С. М. Культурно-просвітницька робота в Збройних Силах України (соціально-філософський аналіз): дис. ...кандидата філос. наук : 09.00.03 / Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2004. – 227 с.
15. Темко Г. Виховна робота в Збройних силах України: історія і сучасність: монографія / Г. Д. Темко – Київ.: Варта, 1996. – 147 с.
16. Темко Г. Основи формування системи виховання в Україні у період утвердження державності (світоглядно-філософський аналіз): монографія / Г. Д. Темко. – К.; Варта, 1997. – 288 с.
17. Хабчук А.О. Морально-психологічне забезпечення національних контингентів Збройних Сил України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки (1992-2006 рр.): автореф. дис. ... канд. історич. наук: 20.02.22 / ЖВІ ім. С. П. Корольова. – Житомир, 2016 – 20 с.
18. Веденєєв Д. Методологічні засади комплексного військово-історичного дослідження перебігу антитерористичної операції на Сході України (2014 – 2016 рр.) / Д. Веденєєв, С. Сегеда. – Війна на Донбасі. 2014 – 2016 рр. [Текст]: зб. наук. праць за матеріалами II Всеукр. наук. військ.- істор. конф., 20 квітня 2017 р. / Нац. військово-історичний муз. України. – К., 2017. – 290 с. – С.201-205.
19. Інформаційно-пропагандистське забезпечення військ (сил) в умовах воєнно-політичного конфлікту: Навчально-методичний посібник / О.І. Холох, В.Л. Топальський, В.Р. Мараєв та ін. / За заг. ред. Н.А. Агаєва. – К.: НДЦ ГП ЗС України, 2017. – 185 с.

20. Зозуля О. Моделі та методи оцінки ефективності інформаційно-пропагандистського забезпечення: теоретичний аспект. / О. С. Зозуля. – Науковий часопис Академії національної безпеки, 2017. – Випуск 3-4 (15-16). – С.88-101.
21. Фактори виникнення, ходу та результатів війн і збройних конфліктів: інформативно-історичні матеріали. – К.: Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, 2016. – 14 с.
22. Шевченко М. Філософсько-методологічні основи визначення принципів інформаційно-пропагандистського забезпечення в Збройних Силах. – Схід. – Вересень-жовтень 2016. – № 5 (145). – С.114-120.
23. Шевченко М. Феномен ідеологічної роботи в Збройних Силах: соціально-філософський аналіз – Схід. – Травень-червень 2016. – № 3 (143) – С.115-120.
24. Абакумова В. Методологія дослідження мінливих періодів історії / В. І. Абакумова // Історичні студії суспільного прогресу, 2014. – Випуск 2. – С. 27-31.
25. Баскаков А. Методология научного исследования: Учеб. пособие. – 2-е изд., испр. / А.Я.Баскаков, Н.В.Туленков – К.: МАУП, 2004. – 216 с.
26. Бережинский В. Г. Методология военно-исторического исследования. – К.: НИЦ ГП ВСУ, 2001. – 33 с.
27. Гончаревський В. Цивілізаційний підхід до історії: сучасний український досвід (1991 – 2009). – К.: Логос, 2011. – 220 с.
28. Зашкільняк Л. О. Вступ до методології історії. Навчальний посібник – Львів: ЛОНМІО, 1996. – 96 с.
29. Калакура Я. С. Українська історіографія: Курс лекцій / Ред. О. Удод. - К.: Генеза, 2004. – 496 с.
30. Ковальченко И. Д. Методы исторического исследования / И.Д. Ковальченко; Отделение историко-филологических наук. 2-е изд., доп. – М.: Наука, 2003. – 486 с.
31. Палеха Ю. Основи науково-дослідної роботи: Навч. посібник / Ю. І. Палеха, Н. О. Леміш. – К.: Видавництво Ліра-К, 2016. – 336 с.
32. Салата О. Цивілізаційний підхід у викладанні історії: від наукової концепції до шкільної аудиторії. – Збірник наукових праць / Харк. нац. пед. ун-т імені Г.С.Сковороди. Серія «Історія та географія». – Харків, 2016. – Вип.53. – С. 144-151.
33. Семенов Д. Цивілізаційний підхід як метод дослідження багатополосного світу: російсько-латиноамериканське співробітництво в умовах багатополосного світу. / Д.Д. Семенов // Наука. Релігія. Суспільство, 2009. – № 3 – С.70-76.
34. Стеченко Д. Методологія наукових досліджень: Підручник. / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир – К.: Знання, 2005. – 309 с.
35. Філіпенко А. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: Посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 208 с.
36. Шейко В. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – 6-те вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2008. – 310 с.
37. Перепелиця Г.М. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. – К.: Стилос – ПЦ «Фоліант», 2003. – 256 с.
38. Перепелиця Г.М. Україна – Росія: війна в умовах співіснування. – К.: Видавничий дім «Стилос», 2015. – 880 с.
39. Підопригора І. Ефект інформаційного вакууму як чинник впливу на організацію інформаційно-пропагандистського забезпечення Військово-Морських Сил Збройних Сил України у лютому - березні 2014 року / Військово-історичний меридіан. Електронний науковий фаховий журнал. – Вип. 5 (19) / Національний музей історії України у Другій світовій війні. Меморіальний комплекс, Ін-т історії України НАН України. – К., 2018. – С.64-78.

В статті предпринята попытка определить подходы и методы к изучения информационно-пропагандистского обеспечения в Военно-Морских Силах Вооруженных Сил Украины. Среди фундаментальных методов исследования наиболее оптимальным избран диалектический подход. Также определены наиболее целесообразные общенаучные подходы и методы: исторический, логический, структурно-функциональный, системный и терминологический.

Установлено, что информационно-пропагандистское обеспечение основывается на положениях ряда научных теорий (вооруженной борьбы, войны, военной безопасности, обеспечения войск (сил), информации, коммуникации, пропаганды, личности, духовного потенциала, информационной и психологической безопасности человека, систем, организации, управления). Поэтому акцентировано внимание на необходимости наряду с общенаучными широко применять подходы других наук, в частности цивилизационный, конфликтологический, информационный,

антропоцентрический, аксеологический и деятельностный подходы, положения общей и военной психологии, социологии.

Также указано на необходимость активного использования таких методов как анализ, синтез, индукция, дедукция, аналогия, описание, сравнение и обобщение, которые целесообразно применять как самостоятельно, так и в совокупности с собственно историческими.

Считается, что выбор указанных подходов и методов исследования будет способствовать решению научной задачи по изучению информационно-пропагандистского обеспечения Военно-Морских Сил Вооруженных Сил Украины в 1992 - 2014 годах, даст возможность обобщить и систематизировать опыт информационной работы в войсках в условиях перманентного информационной войны против Украины; исследовать задачи, которые выдвигались перед информационно-пропагандистским обеспечением в условиях скрытой информационной войны России против Украины, степень их достижения, недостатки и просчеты; исследовать формы и методы информационно-пропагандистского обеспечения на кораблях и в воинских частях флота, их эффективность в указанных условиях; установить особенности организации информационно-пропагандистского обеспечения и выработать практические рекомендации по его усовершенствованию в условиях восстановления военно-морских возможностей государства.

Ключевые слова: Военно-морские Силы Вооруженных Сил Украины, информационно-пропагандистское обеспечение, методы исследования, методология, подходы, принципы.

The article attempts to identify the most important approaches and methods for the study of information and propaganda support in the Naval Forces of Ukraine. Among the fundamental methods of research, the dialectic approach is chosen most optimally. It also outlines the most appropriate general scientific approaches and methods: historical, logical, structural-functional, systemic and terminological.

It has been established that information and propaganda support is based on the provisions of a number of scientific theories (armed struggle, war, military security, providing troops (forces), information, communication, propaganda, personality, spiritual potential, information and psychological security of man, systems, organization, management). Therefore, the emphasis is placed on the need to apply, along with general sciences, the approaches of other sciences, in particular civilization, conflict science, information, anthropocentric, axiological and activity approaches, general and military psychology, and sociology.

It is also indicated the need for the active use of such methods as analysis, synthesis, induction, deduction, analogy, description, comparison and generalization, which should be used both independently and in combination with the actual historical ones.

It is believed that the choice of these approaches and research methods will contribute to solving the scientific task of studying the information and propaganda support of the Naval Forces of Ukraine in 1992 - 2014, will enable to generalize and systematize the experience of informational work in the troops in the conditions of a permanent information war against Ukraine; to investigate the tasks that were put forward in the field of informational and propaganda support in the context of Russia's covert information war against Ukraine, the degree of their achievement, shortcomings and miscalculations; to investigate forms and methods of information and propaganda support on ships and in military units of the fleet, their effectiveness in the specified conditions; to establish the peculiarities of the organization of information-propaganda support and to work out practical recommendations for its improvement in conditions of restoration of naval capabilities of the state.

Key words: Naval Forces of Ukraine, information and propaganda support, methods of research, methodology, approaches, principles.

1. Abramov V. I. Dukhovnyy potentsial Zbroynykh Syl Ukrayiny: metodolohiya systemnoho vyvchennya i rehulyuvannya : dys. ...doktora filos. nauk : 09.00.03 / V. I. Abramov. – K., 2005. – 390 s.

2. Bezbakh V. H. Dosvid orhanizatsiyi vykhovnoyi roboty u viyskovykh formuvannyakh ta yoho vykorystannya u Zbroynykh Sylakh Ukrayiny: dys. ... kand. istorych. nauk: 20.02.22 / Natsionalna akademiya oborony Ukrayiny. – K., 2003. – 240 s.

3. Variy M. Y. Moralno-psykholohichnyy stan viysk ta yoho otsinka : Dys... d-ra psykhol. nauk: 20.02.02 / Kyyivskyy un-t im. Tarasa Shevchenka. – K., 1997. – 478 s.

4. Variy M. Y. Moralno-psykholohichny stan viysk, yoho otsinka ta pidtrymka na vysokomu rivni: monohrafiya / M. Y. Variy. – Lviv: VVP DU “LP”, 1996. – 311 s.
5. Vylko V. M. Informatsiyno-psykholohichne zabezpechennya zbroynykh syl SSHA v lokalnykh viynakh i zbroynykh konfliktakh 1950–2000 rr. (istorychnyy aspekt): dys. ... kand. istorych. nauk: 20.02.22 / Natsionalna akademiya oborony Ukrayiny. – Kyiv, 2005. – 284 s.
6. Horlynskyy V. V. Systema sotsialno-moralnoyi rehulyatsiyi u Zbroynykh sylakh Ukrayiny: sotsialno-filosofsky analiz: dys. ... doktora filos. nauk : 09.00.03 / Instytut vyshchoyi osvity Akademiyi pedahohichnykh nauk Ukrayiny. – Kyiv, 2002. – 179 s.
7. Kobzar A. O. Stanovlennya ta rozvytok struktur vykhovnoyi roboty u Zbroynykh Sylakh Ukrayiny (1991-2011 rr.): dys. ... kand. istorych. nauk: 20.02.22 / Nats. un-t oborony Ukrayiny im. Ivana Chernyakhovskoho. – K., 2013. – 160 s.
8. Korolov S. S. Sotsialnyy zakhyst viyskovosluzhbovtziv Zbroynykh Syl Ukrayiny (1991-2005 rr.): istorychnyy aspekt: dys. ... kand. istorych. nauk: 20.02.22 / Natsionalna akademiya oborony Ukrayiny. – K., 2006. – 208 s.
9. Ishchenko T. V. Vykhovna robota z osobovym skladom v umovakh rozvytku Zbroynykh Syl Ukrayiny (1991–2006): avtoref. dys. ... kand. istorych. nauk: 20.02.22 / Nats. un-t “Lviv. politekhnika”. – Lviv, 2008. – 19 s.
10. Popovych O. I. Natsionalna systema viyskovoho vykhovannya ta yiyi rozvytok v nezalezhniy Ukrayini: dys... kand. istor. nauk: 20.02.22 / Natsionalnyy universytet oboronyUkrayiny. – K., 2006. – 201 s.
11. Poshedin O. I. Moralno-psykholohichne zabezpechennya diyalnosti ZS Ukrayiny. Voyenno-istorychnyy aspekt: dys... kand. istor. nauk: 20.02.22 / Natsionalnyy universytet oboronyUkrayiny. – K., 2003. – 240 s.
12. Romanovskyy YA. YA. Kulturno-vykhovna robota v Zbroynykh Sylakh Ukrayiny (1991–2005 rr.): istorychnyy aspekt: dys. ... kand. istor. nauk: 20.02.22 / Natsionalna akademiya oborony Ukrayiny. – K., 2006. – 240 s.
13. Sehedra S. P. Ukrayinska viyskova presa yak chynnyk natsionalnoho viyskovoho budivnytstva (XX - pochatok XXI stolittya): dys. ... d-ra ist. nauk: 20.02.22 / Natsionalnyy universytet oborony Ukrayiny im. Ivana Chernyakhovskoho. – K., 2013. – 360 s.
14. Stanislavchuk S. M. Kulturno-prosvitnytska robota v Zbroynykh Sylakh Ukrayiny (sotsialno-filosofsky analiz): dys. ...kandydata filos. nauk : 09.00.03 / Lvivskyy natsionalnyy universytet imeni Ivana Franka. – Lviv, 2004. – 227 s.
15. Temko H. Vykhovna robota v Zbroynykh sylakh Ukrayiny: istoriya i suchasnist: monohrafiya / H. D. Temko – Kyiv.: Varta, 1996. – 147 s.
16. Temko H. Osnovy formuvannya systemy vykhovannya v Ukrayini u period utverdzhennya derzhavnosti (svitohlyadno-filosofsky analiz): monohrafiya / H. D. Temko. – K.; Varta, 1997. – 288 s.
17. Khabchuk A.O. Moralno-psykholohichne zabezpechennya natsionalnykh kontynhentiv Zbroynykh Syl Ukrayiny v mizhnarodnykh operatsiyakh z pidtrymannya myru i bezpeky (1992-2006 rr.): avtoref. dys. ... kand. istorych. nauk: 20.02.22 / ZHVI im. S. P. Korolova. – Zhytomyr, 2016 – 20 s.
18. Vyedyenyeyev D. Metodolohichni zasady kompleksnoho viyskovo-istorychnoho doslidzhennya perebihu antyterrorystychnoyi operatsiyi na Skhodi Ukrayiny (2014 – 2016 rr.) / D. Vyedyenyeyev, S. Sehedra. – Viyna na Donbasi. 2014 – 2016 rr. [Tekst]: zb. nauk. prats za materialamy II Vseukr. nauk. viysk. - istor. konf., 20 kvitnya 2017 r. / Nats. viyskovo-istorychnyy muz. Ukrayiny. – K., 2017. – 290 s. – S.201-205.
19. Informatsiyno-propahandyst-ske zabezpechennya viysk (syl) v umovakh voyenno-politychnoho konfliktu: Navchalno-metodychnyy posibnyk / O.I. Kholokh, V.L. Topalskyy, V.R. Marayev ta in. / Za zah. red. N.A. Ahayeva. – K.: NDTS HP ZS Ukrayiny, 2017. – 185 s. 20. Zozulya O. Modeli ta metody otsinky efektyvnosti informatsiyno-propahandyst-skoho zabezpechennya: teoretychnyy aspekt. / O. S. Zozulya. – Naukovyy chasopys Akademiyi natsionalnoyi bezpeky, 2017. – Vypusk 3-4 (15-16). – S.88-101.
21. Faktory vynyknennya, khodu ta rezultativ viyn i zbroynykh konfliktiv: informatyvno-istorychni materialy. – K. : Natsionalnyy universytet oborony Ukrayiny imeni Ivana Chernyakhovskoho, 2016. – 14 s.
22. Shevchenko M. Filozofsko-metodolohichni osnovy vyznachennya pryntsypiv informatsiyno-propahandyst-skoho zabezpechennya v Zbroynykh Sylakh. – Skhid. – Veresen-zhovten 2016. – № 5 (145). – S.114-120.
23. Shevchenko M. Fenomen ideolohichnoyi roboty v Zbroynykh Sylakh: sotsialno-filosofsky analiz – Skhid. – Traven-cherven 2016. – № 3 (143) – S.115-120.
24. Abakumova V. Metodolohiya doslidzhennya minlyvykh periodiv istoriyi / V. I. Abakumova // Istorychni studiyi suspilnoho prohresu, 2014. – Vypusk 2. – S. 27-31.
25. Baskakov A. Metodolohyya nauchnoho yssledovannya: Ucheb. posobyе. – 2-e yzd., yspr. / A.YA.Baskakov, N.V.Tulenkov – K.: MAUP, 2004. – 216 s.
26. Berezhynskyy V. H. Metodolohyya voenno-ystorycheskoho yssledovannya. – K.: NYTS HP VSU, 2001. – 33 s.
27. Honcharevskyy V. Tsyvilizatsiynny pidkhid do istoriyi: suchasnyy ukrayinskyy dosvid (1991 – 2009). – K.: Lohos, 2011. – 220 s.
28. Zashkilnyak L. O. Vstup do metodolohiyi istoriyi. Navchalnyy posibnyk – Lviv: LONMIO, 1996. – 96 s.

29. Kalakura YA. S. Ukrayinska istoriohrafiya: Kurs leksiy / Red. O. Udod. - K.: Heneza, 2004. – 496 s.
30. Kovalchenko Y. D. Metody ystorycheskoho yssledovanyya / Y.D. Kovalchenko; Otdelenye ystoryko-fylolohycheskyykh nauk. 2-e yzd., dop. – M.: Nauka, 2003. – 486 s.
31. Palekha YU. Osnovy naukoio-doslidnoyi roboty: Navch. posibnyk / YU. I. Palekha, N. O. Lemish. – K.: Vydavnytstvo Lira-K, 2016. – 336 s.
32. Salata O. Tsyvilizatsiynny pidkhid u vykladanni istoriyi: vid naukovoyi kontseptsiyi do shkilnoyi audytoriyi. – Zbirnyk naukovykh prats / Khark. nats. ped. un-t imeni H.S.Skovorody. Seriya «Istoriya ta heohrafiya». – Kharkiv, 2016. – Vyp.53. – S. 144-151.
33. Semenov D. Tsyvilizatsiynny pidkhid yak metod doslidzhennya bahatopolyusnoho svitu: rosiysko-latynoamerykanske spivrobotnytstvo v umovakh bahatopolyusnoho svitu. / D.D. Semenov // Nauka. Relihiya. Suspilstvo, 2009. – № 3 – S.70-76.
34. Stechenko D. Metodolohiya naukovykh doslidzhen: Pidruchnyk. / D. M. Stechenko, O. S. Chmyr – K.: Znannya, 2005. – 309 s.
35. Filipenko A. Osnovy naukovykh doslidzhen. Konspekt leksiy: Posibnyk. – K.: Akademydav, 2004. – 208 s.
36. Sheyko V. Orhanizatsiya ta metodyka naukovo-doslidnytskoyi diyalnosti: pidruchnyk / V. M. Sheyko, N. M. Kushnarenko. – 6-te vyd., pererobl. i dopovn. – K.: Znannya, 2008. – 310 s. 37. Perepelytsya H.M. Henezys konfliktiv na postkomunistychnomu prostori Yevropy. – K.: Stylos – PTS «Foliant», 2003. – 256 s.
38. Perepelytsya H.M. Ukrayina – Rosiya: viyna v umovakh spivisnuvannya. – K.: Vydavnychyy dim «Stylos», 2015. – 880 s.
39. Pidopryhora I. Efekt informatsiynoho vakuumu yak chynnyk vplyvu na orhanizatsiyu informatsiyno-propahandyst-skoho zabezpechennya Viyskovo-Morskykh Syl Zbroynykh Syl Ukrayiny u lyutomu - berezni 2014 roku / Viyskovo-istorychnyy meridian. Elektronnyy naukovyy fakhovyy zhurnal. – Vyp. 5 (19) / Natsionalnyy muzey istoriyi Ukrayiny u Druhiy svitoviy viyni. Memorialnyy kompleks, In-t istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny. – K., 2018. – S.64-78.

© Підпригора І. І., 2019

Стаття надійшла до редколегії 15.02.2019 р.